

Лекція 3 (2023)

Об'єктно-орієнтоване програмування

Лектор: *Розова Людмила Вікторівна*

План лекції 3

1

Покажчик this

2

Дружні функції. Дружні класи

3

Перевантаження операторів та операцій

з використанням методів класу

з використанням дружніх функцій

з використанням зовнішніх функцій

Матеріали курсу:

https://github.com/LRozova/OOP_ukr_2023

Показчик this

Показчик *this* — це показчик на поточний об'єкт даного класу, який викликає метод класу. Це неявний параметр кожного методу класу (окрім статичних).

Наприклад, *this->x*

В будь-якому методі показчик *this* можна використовувати наявно для посилання на об'єкт, що його викликає

```
class Point
```

```
{ int x,y;
```

```
  public:
```

```
    Point(int xx=0, int yy=0) {x=xx; y=yy;}
```

```
    int getX() {return this->x;} 
```

```
    int getY() {return this->y;} 
```

```
    Point &move(int x, int y)//якщо параметри мають таке ж
```

```
// ім'я, як і дані класу
```

```
    { this->x += x;
```

```
      this->y += y;
```

```
      return *this; }
```

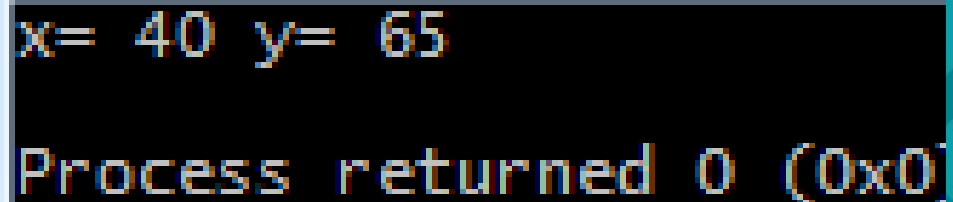
```
};
```

```

int main()
{
    Point p1(20, 50);
    p1.move(10, 5).move(10, 10); //викликає по чергово
// метод move для об'єкту
// відбувається переміщення координат об'єкту Point
// Це стає можливим завдяки тому, що метод move повертає
// посилання на об'єкт, а не копіює його
cout<<"x="<<p1.getX()<<" y= "<<p1.getY()<<endl;

    return 0;
}

```



```

x= 40 y= 65
Process returned 0 (0x0)

```

Дружні функції

Дружня функція - це функція, яка не є членом класу, але має доступ до членів класу, оголошених в полях **private** або **protected**.

Дружня функція оголошується всередині класу, до елементів якого їй потрібен доступ, з ключовим словом **friend**.

Дружня функція може бути звичайною функцією або методом іншого раніше визначеного класу. Одна функція може бути дружньою відразу декільком класами. **Не має покажчик this!**

```
class myclass {  
    int a, b;  
    public:  
        myclass(int i, int j) { a=i; b=j; }  
        friend int sum(myclass x);  
};  
int sum(myclass x)  
{  
    return x.a + x.b;  
}
```

В одному класі можуть бути визначені декілька дружніх функцій

Дружні функції можуть бути оголошені в іншому класі: Приклад

```
class Car; //прототип класу
```

```
class Man
```

```
{public:
```

```
    Man(string n)
```

```
    { name = n; }
```

```
    void driveCar(Car &a); // повертає назву авто, яким керує людина
```

```
    void setPrice(Car &a, int price); // встановлює ціну для авто
```

```
private:
```

```
    string name; // ім'я
```

```
};
```

```
class Car
```

```
{ friend void Man::driveCar(Car &);
```

```
    friend void Man::setPrice(Car &, int price);
```

```
public:
```

```
    Car (string carName, int carPrice)
```

```
    {name = carName; price = carPrice; }
```

```
private:
```

```
    string name; // назва авто
```

```
    int price; // ціна авто
```

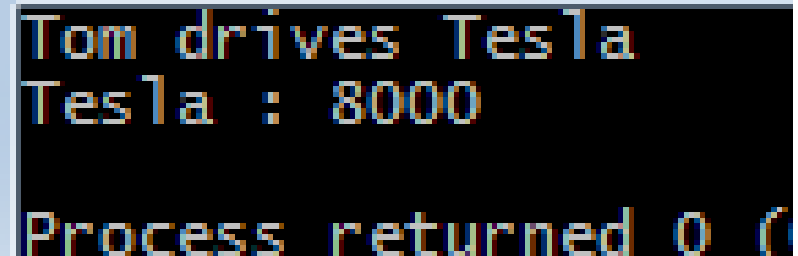
```
};
```

```

void Man::driveCar(Car &a)
{
    cout << name << " drives " << a.name << endl;
}
void Man::setPrice(Car &a, int price)
{
    if (price > 0)
        a.price = price;
}
int main()
{
    Car tesla("Tesla", 5000);
    Man tom("Tom");
    tom.driveCar(tesla);
    tom.setPrice(tesla, 8000);
    cout << tesla.getName() << " : " << tesla.getPrice() << endl;

    return 0;
}

```



```

$
Tom drives Tesla
Tesla : 8000
Process returned 0 (0x0)

```

Дружні класи

Дружні класи - це класи, які мають доступ до всіх закритих членів класу, до якого вони є друзями.

```
class Car
```

```
{ friend class Man
```

```
.....
```

```
};
```

```
class Man
```

```
{.....
```

```
void driveCar(Car &a);
```

```
void setPrice(Car &a, int price);
```



```
};
```

!!! Але **class Car**, при цьому, не є другом **class Man**, тому не має доступу до його приватних елементів

Перевантаження функцій

Перевантаження функцій - це можливість визначати декілька функцій з одним і тим же ім'ям, але з різними параметрами. Це один з проявів поліморфізму.

```
int add(int a, int b)
```

```
{ return a + b; }
```

```
float add(float a, float b) //повинні відрізнятися типом параметрів
```

```
{ return a + b; }
```

```
int add(int a, int b, int c) //та кількістю параметрів
```

```
{ return a + b + c; }
```

Компілятор не буде відрізняти функції по типу повертаємого значення, тільки по параметрам функцій

```
int getRandomValue();
```

```
double getRandomValue();//однакові для компілятора
```

Якщо в класі декілька конструкторів – вони перевантаженні

Перевантаження операцій

Перевантаження операторів (operator overloading) - це можливість застосовувати вбудовані оператори мови до різних типів, в тому числі і створених користувачем.

Переваги цього: Перевантаження операцій надає можливість використовувати власні типи даних як стандартні, це перетворює текст програми на інтуїтивно зрозумілий

➤ !Позначення власних операцій вводити не можна

Перевантаження операцій здійснюється за допомогою методів спеціальної форми «функцій-операцій» за такими правилами:

- при перевантаженні операцій зберігаються кількість аргументів, пріоритети операцій та правила асоціації (зліва направо чи справа наліво, як у стандартних типах даних);
- для стандартних типів даних перевизначати операції не можна;
- функції-операції не можуть мати аргументів за замовчуванням;
- функції-операції успадковуються (за винятком "=");
- функції-операції не можуть визначатися як static.

Функція-операція, що використовуються для перевантаження, містить ключове слово ***operator***, за яким слідує знак операції, яку треба перевизначити:

```
<тип> operator <операція> (<список параметрів>)  
{ <тіло функції> }
```

Функцію-операцію можна визначити трьома способами:

- ✓ як метод класу;
- ✓ як «дружню» функцію класу;
- ✓ як звичайну функцію.

У двох останніх випадках функція повинна мати хоча б один аргумент, який має тип класу, покажчик чи посилання на клас.

Операції, які **можуть** бути перевантажені:

+ - * / % ^ & | ~ ! = < > += -=
 *= /= %= ^= &= << >> == != <= >=
 && || ++ -- -> [] () new delete

Операції, які **НЕ можуть** бути перевантажені:

. .* ? : :: # ## sizeof

Операція	Рекомендована форма перевантаження
Всі унарні операції	Зовнішня функція/ friend / метод класу
= [] () ->	Метод класу
+= -= *= /= %= &=	Метод класу
Інші бінарні операції	Зовнішня функція/ friend / метод класу
<< >>	Зовнішня функція / friend

Перевантаження операторів з використанням методів класу

Можливо перевантажувати як унарні операції,
наприклад, ++, --, -, +

Так і бінарні оператори:

наприклад, +, -, =, *, /

Перевантаження унарної операції методом класу:

- функція-оператор не має параметрів;
- операція виконується над об'єктом, який генерує виклик цього методу через неявно переданий покажчик *this*.

Розглянемо перевантаження унарних операцій на прикладі операції **інкременту (префіксна форма)**.

```
class Point
{
    int x, y, z;
public:
    ...
    Point operator++();
};
Point Point::operator++()
{
    ++x; ++y; ++z; //інкремент координат x, y, z
    return *this; //повертання значення
}
...
Point a(1, 2, 3);
++a;
```

Операція інкременту (постфіксна форма).

```
class Point  
{
```

```
    int x, y, z;
```

```
public:
```

```
    Point operator++(int notused) ;
```

```
...};
```

```
Point Point::operator++(int notused)
```

```
{Point temp = *this; //збереження вихідного значення
```

```
    x++; //інкремент координат x, y, z
```

```
    y++; z++;
```

```
    return temp; //повертання вихідного значення
```

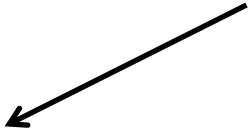
```
}
```

```
...
```

```
Point a(1, 2, 3);
```

```
a++;
```

Вказівка компілятору,
що це постфіксна форма

Перевантаження бінарних операцій

- В цьому випадку функція-оператор має тільки один параметр.
- Інший параметр передається неявним чином за допомогою покажчика *this* на об'єкт, для якого викликається функція-оператор.
- Об'єкт, що знаходиться справа від знаку операції, передається методу як параметр

Розглянемо на прикладі *бінарної операції* +

```
class Point
{   int x,y,z;
public:
    Point operator+ (Point op2);
};
Point Point::operator+(Point op2)
{
    Point temp;
    temp.x=x+op2.x;
    temp.y=y+op2.y;
    temp.z=z+op2.z;
    return temp;
}
.....
Point a(1,2,3), b(2,3,4), c;
c=a+b;...
```

x,y,z відповідають this->x, this->y, this->z для об'єкту, що викликає операцію (який зліва)

Розглянемо на прикладі *бінарної операції* >

```
class Person
{
    string Name;
    int age;
public:
    ...
    bool operator >(const Person &Man) {
        if( age > Man.age() )
            return true;
        return false; }
};
...
Person M1 ("Ivan", 25), M2 ("Petro", 30);
if (M1>M2) ...//порівняння за полем age
```

Перевантаження операторів з використанням «дружніх» функцій

- «дружні» функції мають бути оголошені в класі;
- «дружні» функції мають доступ до приватних елементів класу;
- «дружні» функції не є членами класу, вони не можуть мати неявний аргумент *this*, тому:
 - ❑ при перевантаженні **бінарних** операторів обидва операнди передаються функції-оператору,
 - ❑ при перевантаженні **унарних** операторів передається один операнд.
- не можна перевантажувати як дружні функції
 - = () [] ->

Перевантаження унарних операцій на прикладі операції декременту

Префіксна форма

```
friend Point operator--(Point &op1)
{
    op1.x--;
    op1.y--;
    op1.z--;
    return op1;
}
```

Постфіксна форма

```
friend Point operator--(Point &op1, int noused)
{
    Point temp = op1;
    op1.x--;
    op1.y--;
    op1.z--;
    return temp;
}
```

Перевантаження операторів як «дружні» функції

Перевантаження бінарних операцій на прикладі операції *

```
class Point {  
    int x, y, z;  
public:  
    friend Point operator* (Point op1, Point op2);  
    ...};
```

Два операнди


```
...  
Point operator* (Point op1, Point op2)  
{  
    Point temp;  
    temp.x = op1.x * op2.x;  
    temp.y = op1.y * op2.y;  
    temp.z = op1.z * op2.z;  
    return temp;  
}...
```

```
Point a(1, 2, 3), b(2, 3, 4), c;  
c = a * b; ...
```

Перевантаження операторів з використанням звичайних функцій

- Звичайні функції не мають доступу до приватних елементів класу, тому доступ до закритих членів класу відбувається через спеціальні методи класу (геттери);
- Механізм перевантаження:
 - ❑ при перевантаженні *бінарних* операторів обидва операнди передаються функції-оператору,
 - ❑ при перевантаженні *унарних* операторів передається один операнд.

Перевантаження бінарних операцій на прикладі операції +

```
class Point
{
    int x,y,z;
public:
    .....
    int getX() {return x;}
    int getY() {return y;}
    int getZ() {return z;}
};

Point operator+ (Point &op1, Point &op2)
{
    return
    Point (op1.getX()+op2.getX(), op1.getY()+op2.ge
    xY(), op1.getZ()+op2.getZ());
}
```

Доступ до приватних даних за допомогою спеціальних методів

Перевантаження бінарних операцій на прикладі операції <

```
bool operator <(const Person &M1, const
Person &M2)
{
    if( M1.getAge() < M2.getAge())
        return true;
    return false;
}
```


Перевантаження оператору присвоювання =

- Виконується за допомогою **методу класу**.
- Операторна-функція повинна повертати посилання на об'єкт, для якого вона викликана, і приймати в якості параметра єдиний аргумент - посилання на об'єкт, який присвоюється
- Може виконуватися за замовчуванням

```
Person& operator = (const Person &M)
{// !Треба робити перевірку на самоприсвоювання:
    if (&M == this) return *this;
    if (name) delete [] name;//якщо існує поле name-динам.
//масив символів
    if (M.name) {name = new char[strlen(M.name) + 1];
                  strcpy(name, M.name);}
    else name = 0;
    age = M.age;
    return *this;}
```

Можна заборонити виконання операції = та створення копій об'єктів

```
Person& operator = (const Person &M) =delete;
```

Перевантаження операторів помістити в потік << та взяти з потоку >>

- Перевантажуються для вводу виведення типів даних, які визначені користувачем (класи)
- Перевантажуються за допомогою **дружніх функцій**
- повертають посилання на об'єкт типу **ostream** чи **istream**

```
class Point
{ double x, y;
public:
    Point();
    friend ostream& operator<< (ostream &output,
const Point &point);
    friend istream &operator >>(istream &input,
Point &point);
...};
```

Перевантаження операторів помістити в потік << та взяти з потоку >>

27

```
ostream& operator<< (ostream &output, const Point  
&point)  
{ output << "Point(" << point.x << ", " << point.y  
<< ") "; //має доступ до приватних елементів, бо є другом  
  return output;  
}
```

```
istream &operator >>(istream &input, Point &point)  
{ cout<<"Input x"; cin>> point.x;  
  cout<<"Input y"; cin>> point.y;  
  return input;  
}
```

...

```
Point p1;
```

```
cin>>p1;//для об'єкту класа Point викликає перевантажений
```

оператор >>

```
cout<<p1;//для об'єкту класа Point викликає перевантажений
```

оператор <<

- Використовувати стандартний запис C++ для доступу до елементів членів класу.
- Виконується за допомогою **методу класу** для елементів класу.

```
class Vector
{
    int size;
    int *mas;
public:
    Vector(int s);
    int operator [] (int i) //або int & operator [] (int i); якщо елемент
    //використовується в вираженні та після повернення значення елемента
    //йому присвоюється інше значення, тоді треба повертати посилання
    {
        if (i < 0) cout << "index < 0";
        if (i >= size) cout << "index > size";
        return mas[i];
    }
    ... }; ...
Vector x(15); //об'єкт класу Vector
cout << x[5] << endl; //повертає mas[5]
```

Параметр операторної функції **operator[]()** може мати будь який тип даних: *символ, дійсне число, строка*

- Створюється не новий засіб виклику функції, а операторна функція **operator()**, якій можна передати довільне число параметрів.
- Виконується за допомогою **методу класу**.
- Об'єкт, який генерує виклик операторної функції, адресується покажчиком **this**

```
void Vector:: operator() (int n)
{
    for(int i=0; i<size; i++)
        mas[i]=n*mas[i];
} ...
};
...
Vector x(10); //об'єкт класу Vector
x(3); //повертає x.operator()(3);
```

Дякую за увагу!